

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

GEODEZIE A KARTOGRAFIE

ÚLOHA 3

Algoritmy v digitální kartografii

Digitální model terénu

Katedra geomatiky

Obsah

1 Zadání	2
1.2 Údaje o bonusových úlohách	2
2 Popis a rozbor problému	3
3 Popis algoritmů.....	3
3.1 Delaunay triangulace.....	3
3.2 Tvorba vrstevnic	4
3.3 Sklon terénu	5
3.4 Orientace terénu	5
4 Problematické situace, generátory	5
4.1 Automatický popis vrstevnic	5
4.2 Generování terénních tvarů	6
4.2.1 Náhodné body (Random)	6
4.2.1 Kupa (Knoll)	6
4.2.3 Hřbet (Ridge)	6
4.2.4 Údolí (Valley)	6
5 Popis Aplikace.....	7
5.1 Vstupní data	7
5.2 Výstupní data.....	8
6 Dokumentace	9
6.1 Třída Algorithms	9
6.2 Třída Draw	10
6.4 Třída Generatorterrain	12
6.4 Pomocné třídy	12
7 Zhodnocení funkčnosti aplikace	13
8 Závěr	15
Seznam obrázku	15

1 Zadání

Úloha č. 3: Digitální model terénu

Vstup: množina $P = \{p_1, \dots, p_n\}$, $p_i = \{x_i, y_i, z_i\}$.

Výstup: polyedrický DMT nad množinou P představovaný vrstevnicemi doplněný vizualizací sklonu trojúhelníků a jejich expozicí.

Metodou inkrementální konstrukce vytvořte nad množinou P vstupních bodů 2D Delaunay triangulaci. Jako vstupní data použijte existující geodetická data (alespoň 300 bodů) popř. navrhnete algoritmus pro generování syntetických vstupních dat představujících významné terénní tvary (kupa, údolí, spočinek, hřbet, ...).

Vstupní množiny bodů včetně níže uvedených výstupů vhodně vizualizujte. Grafické rozhraní realizujte s využitím frameworku QT. Dynamické datové struktury implementujte s využitím STL.

Nad takto vzniklou triangulací vygenerujte polyedrický digitální model terénu. Dále proveďte tyto analýzy:

- S využitím lineární interpolace vygenerujte vrstevnice se *zadaným krokem* a v *zadaném intervalu*, proveďte jejich vizualizaci s rozlišením zvýrazněných vrstevnic.
- Analyzujte sklon digitálního modelu terénu, jednotlivé trojúhelníky vizualizujte v závislosti na jejich sklonu.
- Analyzujte expozici digitálního modelu terénu, jednotlivé trojúhelníky vizualizujte v závislosti na jejich expozici ke světové straně.

Zhodnot'te výsledný digitální model terénu z kartografického hlediska, zamyslete se nad slabinami algoritmu založeného na 2D Delaunay triangulaci. Ve kterých situacích (různé terénní tvary) nebude dávat vhodné výsledky? Tyto situace graficky znázorněte.

Zhodnocení činnosti algoritmu včetně ukázek proveďte alespoň na **3 strany** formátu A4.

1.2 Údaje o bonusových úlohách

Krok	Řešeno/neřešeno
Delaunay triangulace, polyedrický model terénu.	Ano
Konstrukce vrstevnic, analýza sklonu a expozice.	Ano
Triangulace nekonvexní oblasti zadané polygonem.	Ne
Výběr barevných stupnic při vizualizaci sklonu a expozice.	Ne
Automatický popis vrstevnic.	Ano
Automatický popis vrstevnic respektující kartografické zásady (orientace, vhodné rozložení).	Ne
Algoritmus pro automatické generování terénních tvarů (kupa, údolí, spočinek, hřbet, ...).	Ano
3D vizualizace terénu s využitím promítání.	Ne
Barevná hypsometrie.	Ne

2 Popis a rozbor problému

Cílem úlohy je vytvoření aplikace, která nad množinou bodů vytvoří polyedrický model terénu pomocí Delaunay triangulace. Vstupní body lze do aplikace importovat ze souboru, generátorem nebo zadávat kliknutím myši do prostoru.

3 Popis algoritmů

3.1 Delaunay triangulace

Delaunay triangulace je metoda pro vytvoření trojúhelníkové sítě. Metoda funguje na principu inkrementální konstrukce, která je založena na postupném přidávání bodů do již vytvořené množiny DT. Nad existující Delaunayovskou hranou e je hledán bod p minimalizující poloměr $k_i = (e, p_i)$. Tato hraně je orientovaná, bod je hledán pouze nalevo od ní. Pokud se nalevo žádný takový bod nenachází, dojde ke změně orientace hrany.

Do množiny DT jsou přidávány tři hrany tvořící trojúhelník. Algoritmus obsahuje seznam aktivních hran – *Active Edge List* (AEL), který obsahuje hrany, ke kterým ještě nebyl nalezen třetí bod. Pokud je nalezena nová hrana, je nutno otestovat, jestli se v seznamu již nenachází hrana s opačnou orientací. Pokud ne, je hrana vložena do seznamu. Pokud je k hraně z AEL nalezen třetí bod, je ze seznamu odstraněna. Celý algoritmus je ukončen ve chvíli, kdy seznam hran AEL je prázdný.

Určení Delaunay bodu p :

- 1) Určení polohy bodu od dané hrany:

$$\vec{u} = (x_2 - x_1, y_2 - y_1)$$
$$\vec{v} = (x_p - x_1, y_p - y_1)$$

$$t = \begin{vmatrix} u_x & u_y \\ v_x & v_y \end{vmatrix}.$$

- 2) Pokud $t < 0$ bod p se nachází v levé polorovině a je vypočten poloměr r :

$$m = 0,5 \cdot \frac{k_{12} \cdot (-k_4) + k_{11} \cdot k_5 - (k_{10} + k_4 \cdot k_5) \cdot k_6}{x_3 \cdot (-k_4) + x_2 \cdot k_5 + x_1 \cdot (-k_6)}$$

$$n = 0,5 \cdot \frac{k_1 \cdot (-k_9) + k_2 \cdot k_8 + k_3 \cdot (-k_7)}{y_1 \cdot (-k_9) + y_2 \cdot k_8 + y_3 \cdot (-k_7)}$$

$$r = \sqrt{(x_1 - m)^2 + (y_1 - n)^2}$$

, kde

$$k_1 = x_1^2 + y_1^2 \quad k_2 = x_2^2 + y_2^2 \quad k_3 = x_3^2 + y_3^2 \quad k_4 = y_1 - y_2$$

$$k_5 = y_1 - y_3 \quad k_6 = y_2 - y_3 \quad k_7 = x_1 - x_2 \quad k_8 = x_1 - x_3$$

$$k_9 = x_2 - x_3$$

$$k_{10} = x_1^2$$

$$k_{11} = x_2^2$$

$$k_{12} = x_3^2$$

Algoritmus Delaunay triangulace:

- 1) Nalezení pivota p_1 , $p_1 = \min(x)$, nalezení bodu p_2 nejbližšího k pivotu
- 2) Vytvoření hrany $e = (p_1, p_2)$
- 3) Nalezení optimálního Delaunay bodu p
- 4) Pokud p nenalezen, prohoď orientaci e , tj. $e = (p_2, p_1)$, znovu krok 3
- 5) Vytvoř zbývající hrany trojúhelníku, tj. $e_2 = (p_2, p)$ a $e_3 = (p, p_1)$
- 6) $AEL \leftarrow e$, $AEL \leftarrow e_2$, $AEL \leftarrow e_3$
- 7) $DT \leftarrow e$, $DT \leftarrow e_2$, $DT \leftarrow e_3$
- 8) dokud AEL není prázdná:
 - 9) $AEL \rightarrow e$, $e = (p_1, p_2)$ // vezmi první hranu z AEL
 - 10) Prohození orientace e , tj. $e = (p_2, p_1)$
 - 11) Nalezení optimálního Delaunay bodu p
 - 12) Pokud p existuje
 - 13) $e_2 = (p_2, p)$, $e_3 = (p, p_1)$
 - 14) $DT \leftarrow e$, $DT \leftarrow e_2$, $DT \leftarrow e_3$
 - 15) Prohození orientace e_2 a e_3 , tj. $e_2' = (p, p_2)$, $e_3' = (p_1, p)$
 - 16) Pokud e_2' je v AEL
 - 17) $AEL \rightarrow e_2'$
 - 18) Jinak $AEL \leftarrow e_2$
 - 19) Pokud e_3' je v AEL
 - 20) $AEL \rightarrow e_3'$
 - 21) Jinak $AEL \leftarrow e_3$
 - 22)

3.2 Tvorba vrstevnic

Vrstevnice byly vytvořeny pomocí lineární interpolace, která je založena na analytické geometrii. Je hledána průsečnice roviny tvořená trojúhelníkem a vodorovné roviny s výškou z . Koncové body A, B průsečnice jsou určeny z podobnosti trojúhelníků:

$$x_A = \frac{x_3 - x_1}{z_3 - z_1} \cdot (z - z_1) + x_1$$

$$y_A = \frac{y_3 - y_1}{z_3 - z_1} \cdot (z - z_1) + y_1$$

$$x_B = \frac{x_2 - x_1}{z_2 - z_1} \cdot (z - z_1) + x_1$$

$$y_B = \frac{y_2 - y_1}{z_2 - z_1} \cdot (z - z_1) + y_1$$

Z bodů A, B je vytvořena hrana určující v daném trojúhelníku vrstevnici o dané výšce z . Vrstevnice byly kresleny v případě, že strana trojúhelníku leží ve vodorovné rovině, vodorovná rovina protíná trojúhelník ve vrcholu a protilehlé straně nebo v případě, že vodorovná rovina protíná trojúhelník ve dvou stranách.

3.3 Sklon terénu

Sklon terénu je vyjádřen úhlem mezi normálovým vektorem $(0,0,1)$ a normálovým vektorem roviny trojúhelníku. Pro určení úhlu byly použity tyto vzorce:

$$n_x = u_y \cdot v_z - v_y \cdot u_z$$

$$n_y = -(u_x \cdot v_z - v_x \cdot u_z)$$

$$n_z = u_x \cdot v_y - v_x \cdot u_y$$

$$n_t = \sqrt{n_x^2 + n_y^2 + n_z^2}$$

$$\varphi = \arccos\left(\frac{n_z}{n_t}\right)$$

3.4 Orientace terénu

Orientace terénu je vyjádřena azimutem. Azimut je dán průmětem normálového vektoru z roviny trojúhelníku do roviny $p_{x,y}$. Pro určení azimutu byly použity tyto vzorce:

$$n_x = u_y \cdot v_z - v_y \cdot u_z$$

$$n_y = -(u_x \cdot v_z - v_x \cdot u_z)$$

$$\alpha = \operatorname{atan2}\left(\frac{n_x}{n_y}\right)$$

Pro výpočet azimutu byla použita funkce `atan2`, aby byla směrnice zařazena do správného kvadrantu.

4 Problematické situace, generátory

4.1 Automatický popis vrstevnic

Automatický popis vrstevnic je generován pomocí již vygenerovaných hran. Tyto hrany jsou definovány souřadnicemi počátečního a koncového bodu. Ze souřadnic je vypočtena jejich průměrná hodnota, ke které je pomocí funkce `drawText` přiřazen popis dané výškové kóty. Kóty jsou vykresleny pro každou třetí hranu.

4.2 Generování terénních tvarů

Pro automatické generování terénních tvarů byly vybrány tyto tvary: Náhodné body (*Random*), Kupa (*Knoll*), Hřbet (*Ridge*) a Údolí (*Valley*). Generátory byly vytvořeny v samostatné třídě. Všechny generátory jsou vytvořeny na stejném principu funkcionality.

4.2.1 Náhodné body (Random)

Funkce vygeneruje náhodné body s uživatelem zadaného počtu bodů s náhodným rozmístěním. Náhodné body byly generovány pomocí funkce *rand()*. Souřadnice x, y jsou děleny výškou a šířkou kreslicího plátna, aby nedocházelo k vykreslení mimo něj. Souřadnice z je generována jako náhodné číslo. Tento generátor byl použit pro generování všech ostatních bodů.

4.2.1 Kupa (Knoll)

Tato funkce přebírá souřadnice x, y z generátoru náhodných bodů n . Z těchto souřadnic je spočteno těžiště, ke kterému je přidělena výška $z = 1200$.

$$x_t = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

$$y_t = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{n}$$

$$z_t = 1200.$$

Pro ostatní náhodně vygenerované body jsou vygenerovány náhodné výšky. Výšky jsou generovány tak, že čím je bod vzdálenější od těžiště, tím je jeho výška nižší oproti těžišti.

4.2.3 Hřbet (Ridge)

Funkce přebírá souřadnice x, y z generátoru náhodných bodů. Poté je přiřazena výška prvnímu a poslednímu bodu a ze všech bodů je vypočteno těžiště (viz vzorce u kupy). Souřadnice z pro těžiště je nastavena jako výška prvního a posledního bodu.

Pro zbylé vygenerované body je pomocí vzdáleností vypočtena jejich poloha vůči počátečnímu a koncovému bodu. Výška takto jednotlivě určených bodů je poté nepřímě úměrně přiřazována vzdálenosti tak, aby byla menší, než jsou výšky počátečního a koncového bodu.

4.2.4 Údolí (Valley)

Tato funkce vychází, z již výše popsané funkce pro generování hřbetu – je jejím opakem. Počáteční a koncový bod mají danu velmi malou souřadnici z . Výška pro ostatní body je přímo úměrně přiřazována vzdálenosti tak, aby byla větší, než jsou výšky počátečního a koncového bodu.

5 Popis Aplikace

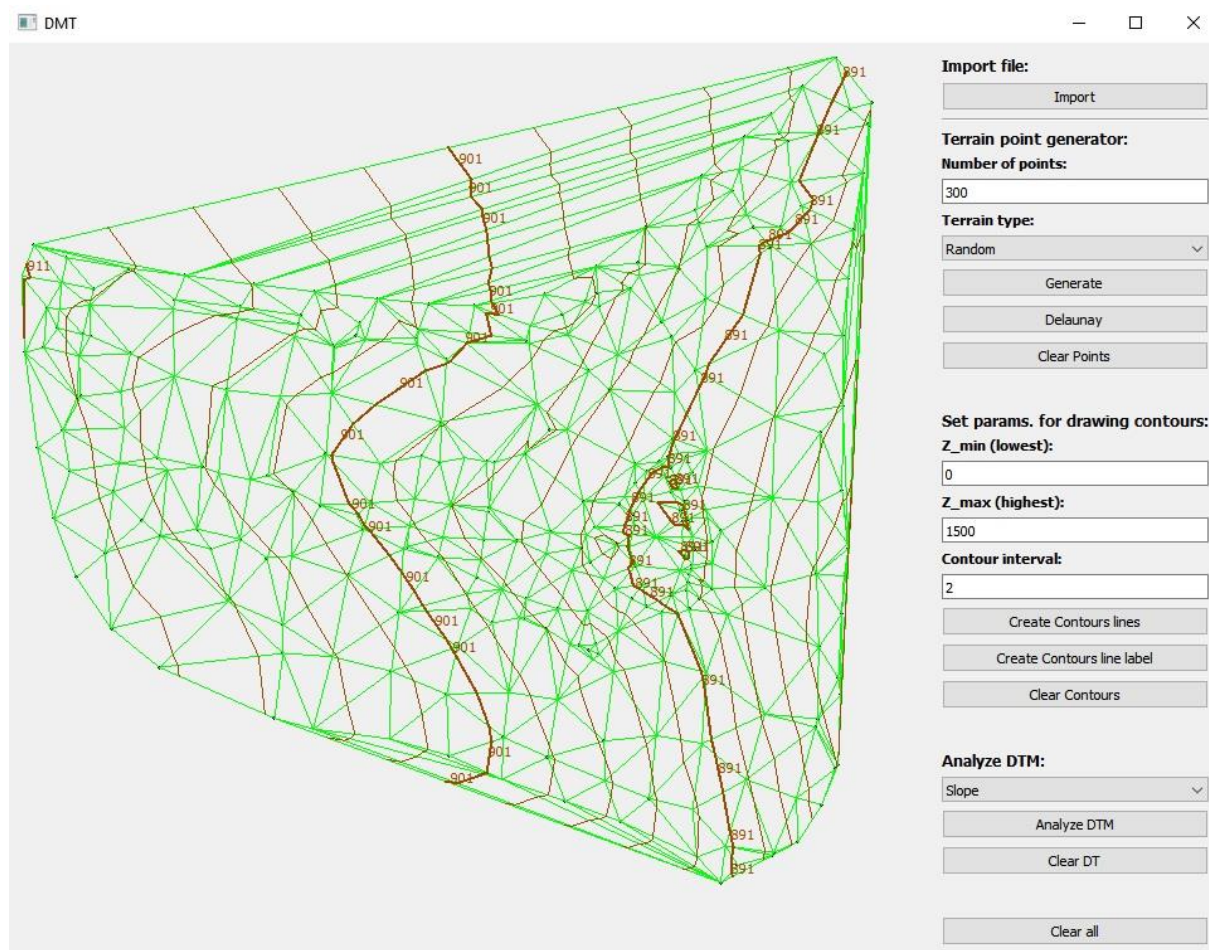
V této kapitole je popsána funkcionality aplikace.

5.1 Vstupní data

Pro vstup dat je v této aplikaci více možností. Jako první možnost je vložení bodů uživatelem pomocí klikání myši na kreslící plátno. Druhou možností vstupu dat (tlačítko *Import*) je nahráním ze souboru *.txt, kde jsou data pro jednotlivé body uloženy ve tvaru YXZ (viz ukázka):

997267.511	845904.656	883.316
997268.669	845883.024	881.569
997268.679	845883.015	881.575
997269.790	845867.605	881.135

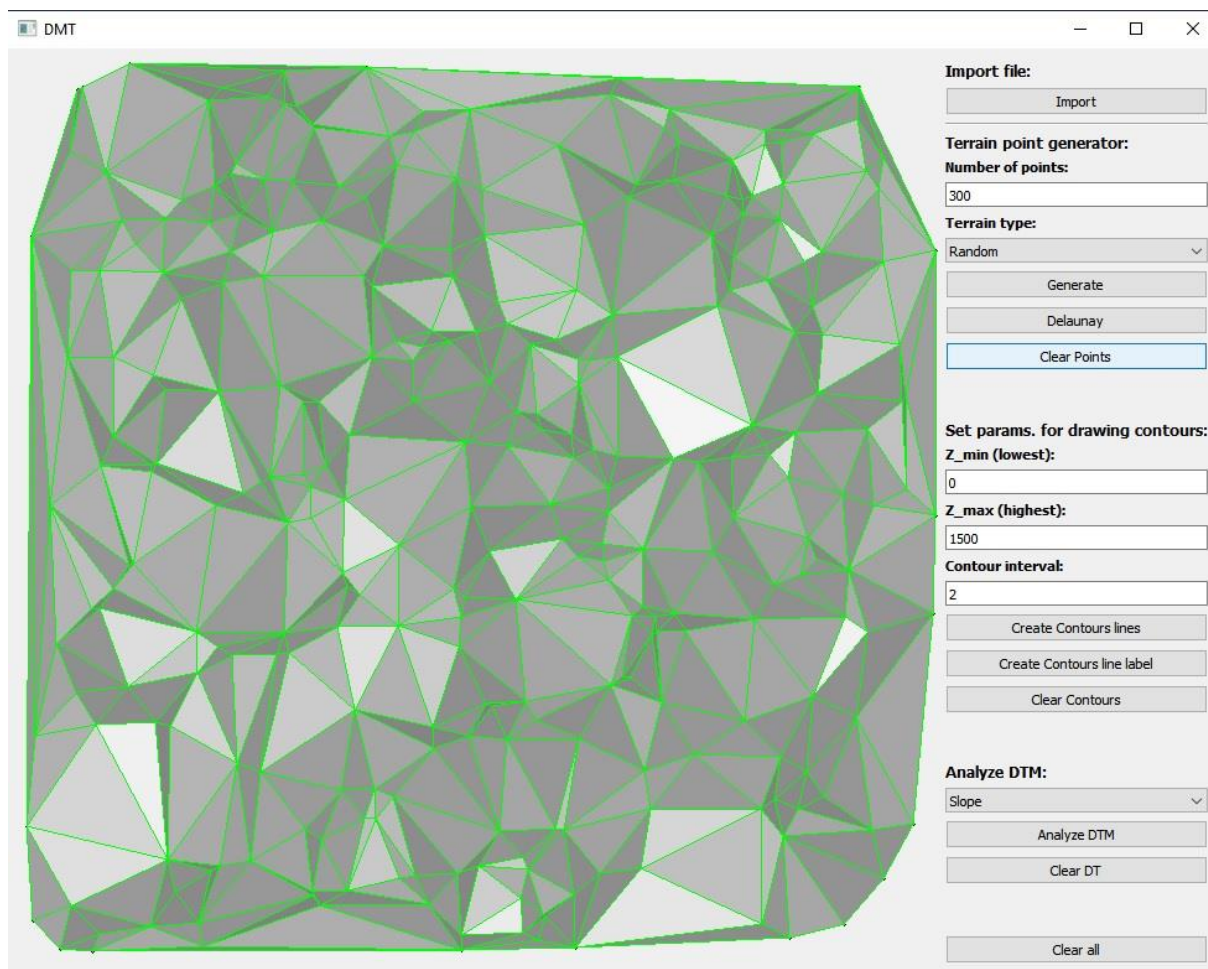
Třetí možností vstupu dat je pomocí generátoru bodů terénu, kde je nutné vložit počet bodů, který se má vygenerovat.

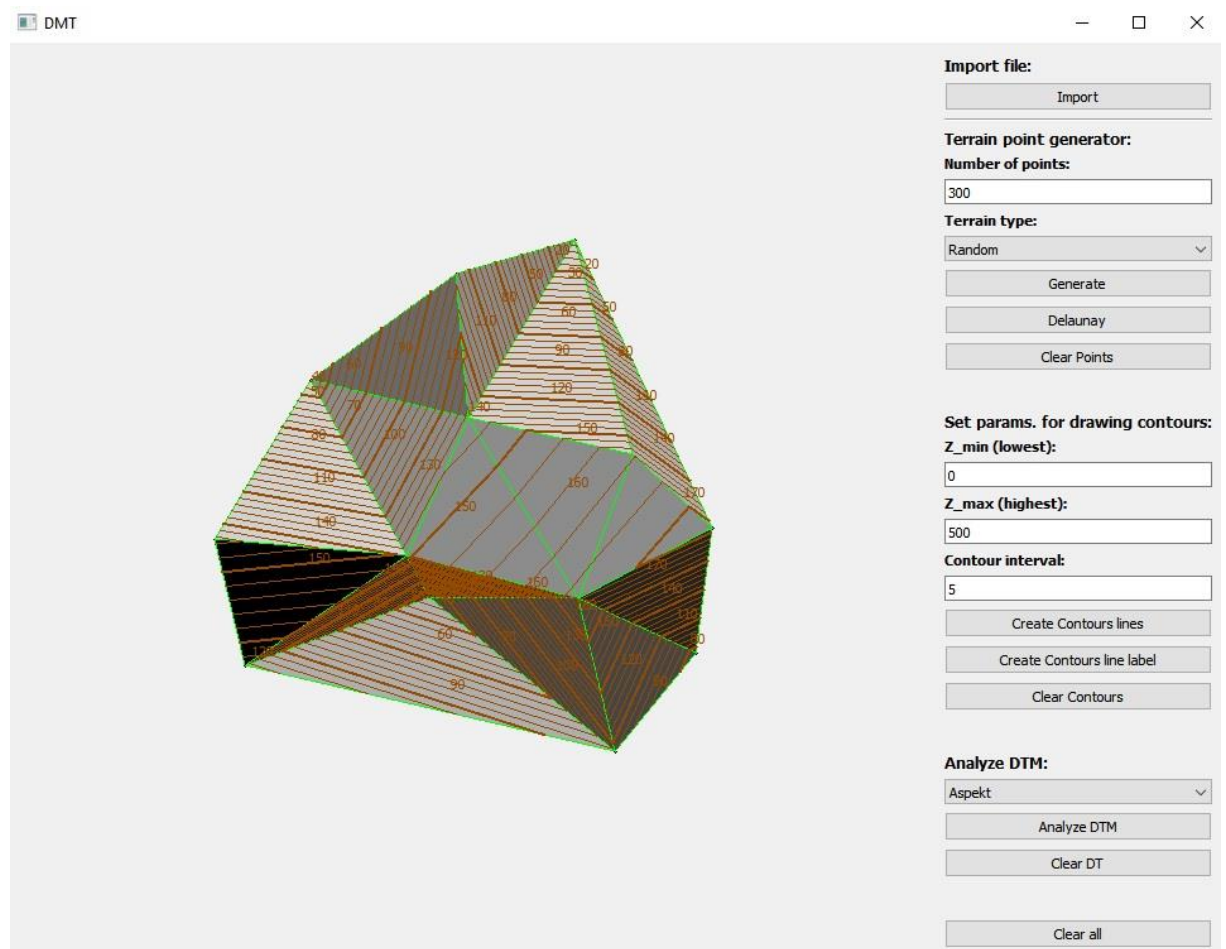
Obrázek 1: Ukázka aplikace – Importované body, vrstevnice + popis

5.2 Výstupní data

Výstupem je grafická vizualizace vstupních dat, nad kterými je možno provádět různé operace pro určení terénu. Je možné vytvořit Delaunayho triangulaci, generovat vrstevnice a vytvořit jim popis nebo analyzovat terén pomocí sklonu či orientace v terénu. Dále jsou zde tlačítka pro mazání, jak jednotlivých částí, tak i celého obsahu kreslicího plátna.

Obrázek 2: Ukázka aplikace – Slope, vygenerované náhodné body

Obrázek 3: Ukázka aplikace – Aspect, body určeny myší

6 Dokumentace

6.1 Třída Algorithms

Třída obsahuje:

```
int getPointLinePosition(QPoint3D &q, QPoint3D &p1, QPoint3D &p2);  
    - Funkce určuje polohu bodu vůči přímce, jestli se bod nachází vlevo od přímky (vrací 1),  
      vpravo od přímky (vrací 0), na přímce (vrací -1)  
  
void circleCenterAndRadius(QPoint3D &p1, QPoint3D &p2, QPoint3D &p3,  
double &r, QPoint3D &s);  
    - Funkce na získání středu kružnice a poloměru  
  
int findDelaunayPoint(QPoint3D &pi, QPoint3D &pj,  
std::vector<QPoint3D> &points);  
    - Funkce pro nalezení Delaunayského bodu vhodného pro Delaunay triangulaci  
  
double dist(QPoint3D &p1, QPoint3D &p2);  
    - Funkce na získání vzdálenosti mezi dvěma body
```



```
double getPointLineDistance(QPoint3D &q, QPoint3D &p1, QPoint3D  
&p2);  
- Funkce na získání vzdálenosti bodu od přímky  
  
int getNearestpoint(QPoint3D &p, std::vector<QPoint3D> &points);  
- Funkce pro nalezení nejbližšího bodu  
  
std::vector<Edge> DT(std::vector<QPoint3D> &points);  
- Funkce generující Delaunay triangulaci  
  
void updateAEL(Edge &e, std::list<Edge> &ael);  
- Funkce pro práci se seznamem hran  
  
QPoint3D getContourPoint(QPoint3D &p1, QPoint3D &p2, double z);  
- Funkce vrací pro určení bodu na vrstevnici  
  
std::vector<Edge> contourLines(std::vector<Edge> &dt, double z_min,  
double z_max, double dz);  
- Funkce generující vrstevnice  
  
double calculateSlope(QPoint3D &p1, QPoint3D &p2, QPoint3D &p3);  
- Funkce pro výpočet sklonu terénu  
  
double calculateAspect(QPoint3D &p1, QPoint3D &p2, QPoint3D &p3);  
- Funkce pro výpočet orientace terénu  
  
std::vector<Triangle> analyzeDTM(std::vector<Edge> & dt);  
- Funkce analyzující terén podle sklonu a orientace
```

6.2 Třída Draw

Třída obsahuje:

```
private:  
std::vector<QPoint3D> points;  
- Deklarace proměnné pro množinu bodů  
  
std::vector<Edge> dt;  
- Deklarace proměnné pro množinu hran  
  
std::vector<Edge> contours, label_c, main_c;;  
- Deklarace proměnné pro množinu hran, které určují vrstevnice, popis vrstevnic a hlavní  
vrstevnici  
  
std::vector<Triangle> dtm;  
- Deklarace proměnné pro množinu trojúhelníků  
  
bool slope, aspect;
```


- Deklarace proměnné, která je využívána pro vykreslení sklonu a orientace terénu

public:

```
void paintEvent(QPaintEvent *event);  
- Funkce pro vykreslení  
  
void mousePressEvent(QMouseEvent *event);  
- Funkce pro snímání souřadnic bodů z kreslicího plátna po kliknutí myši  
  
static void importPoints(std::string &path, std::vector<QPoint3D>  
    &points, QSizeF &canvas_size, double &min_z, double &max_z);  
- Funkce pro načtení bodu ze souboru  
  
void setPoints(std::vector<QPoint3D> &points_) {points = points_;}  
- Funkce pro nastavení bodů  
  
std::vector<QPoint3D> & getPoints() {return points;}  
- Funkce pro získání bodů  
  
void setDT(std::vector<Edge> &dt_) {dt = dt_;}  
- Funkce pro nastavení Delaunay triangulace  
  
std::vector<Edge> & getDT() {return dt;}  
- Funkce pro získání Delaunay triangulace  
  
void setContours(std::vector<Edge> &contours_) {contours =  
contours_;}  
- Funkce pro nastavení vrstevnic  
  
std::vector<Edge> & getContours() {return contours;}  
- Funkce pro získání vrstevnic  
  
void setMainContours(std::vector<Edge> &main_c_) {main_c = main_c_;}  
- Funkce pro nastavení hlavních vrstevnic  
  
std::vector<Edge> & getMainContours() {return main_c;}  
- Funkce pro získání hlavních vrstevnic  
  
void setLabelContours(std::vector<Edge> &label_c_) {label_c =  
label_c_;}  
- Funkce pro nastavení popisků vrstevnic  
  
void clearContours() {label_c.clear(); main_c.clear();}  
- Funkce pro mazání popisků vrstevnic a hlavních vrstevnic  
  
void setDMT(std::vector<Triangle> &dtm_) {dtm = dtm_;}  
- Funkce pro nastavení DMT  
  
std::vector<Triangle> & getDMT() {return dtm;}  
- Funkce pro získání DMT
```



```
void setSlope(bool slope_) {slope = slope_;}
```

- Funkce pro nastavení sklonu terénu

```
void setAspect(bool aspect_) {aspect = aspect_;}
```

- Funkce pro nastavení orientace terénu

6.4 Třída Generatorterrain

Třída obsahuje:

```
std::vector<QPoint3D> generateRandom(int &n, int &w, int &h);
```

- Funkce pro generování náhodných bodů

```
std::vector<QPoint3D> generateKnoll(int &n, int &w, int &h);
```

- Funkce pro generování bodů tvořící terénní tvar kupy

```
std::vector<QPoint3D> generateRidge(int &n, int &w, int &h);
```

- Funkce pro generování bodů tvořící terénní tvar hřbetu

```
std::vector<QPoint3D> generateValley(int &n, int &w, int &h);
```

- Funkce pro generování bodů tvořící terénní tvar údolí

6.4 Pomocné třídy

sortByX

- Třída setřídí body podle souřadnice x

Edge

- Třída pracující s hranami. Umožňuje získat či nastavit počáteční a koncový bod hrany, dále umožňuje změnit hraně orientaci.

QPoint3D

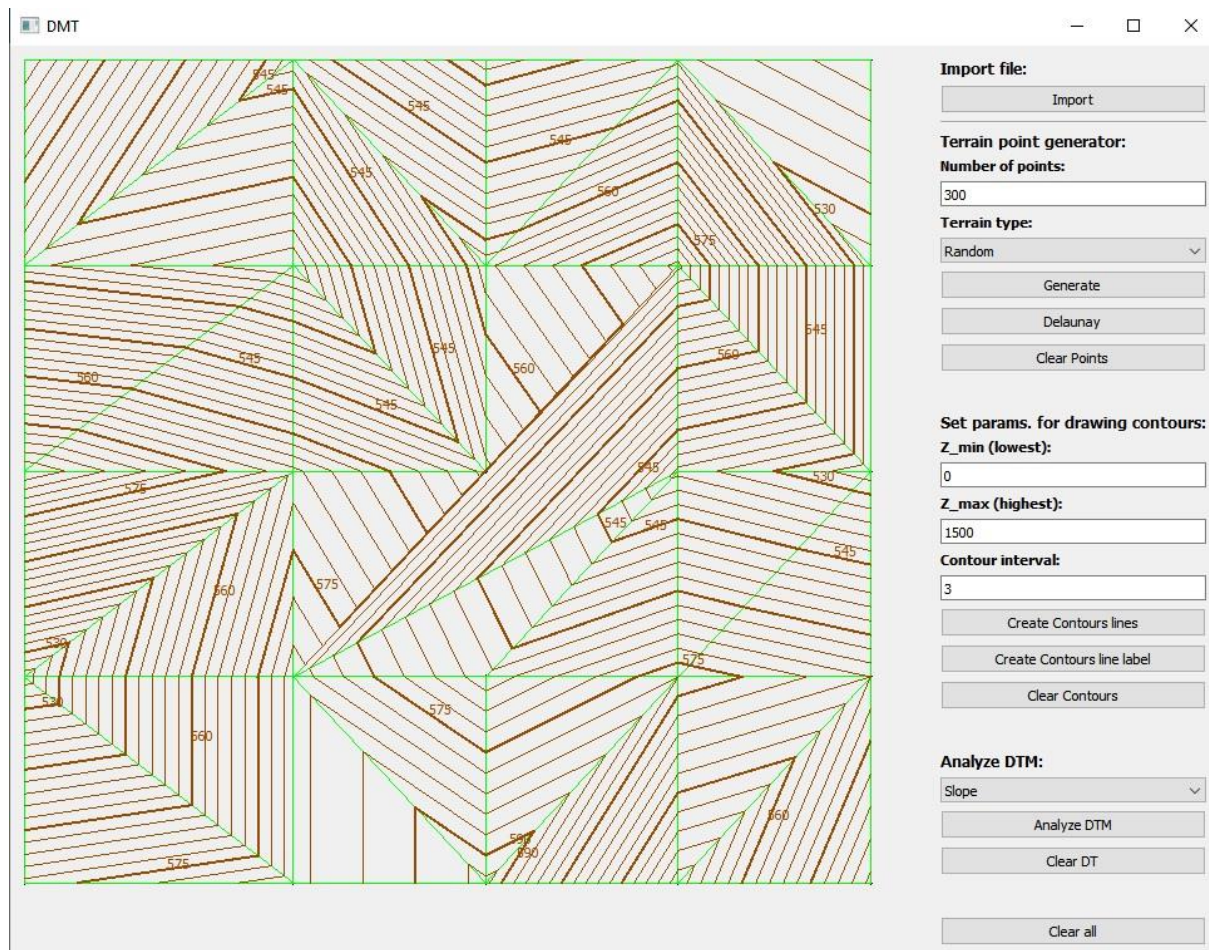
- Třída je odvozená od třídy QPointF, ke které byla přidána souřadnice Z.

Triangle

- Třída byla vytvořena pro práci s trojúhelníky. Trojúhelník je tvořen třemi body a dále nese informaci o sklonu a orientaci svahu. Práce s parametry je možná díky get a set funkcím.

7 Zhodnocení funkčnosti aplikace

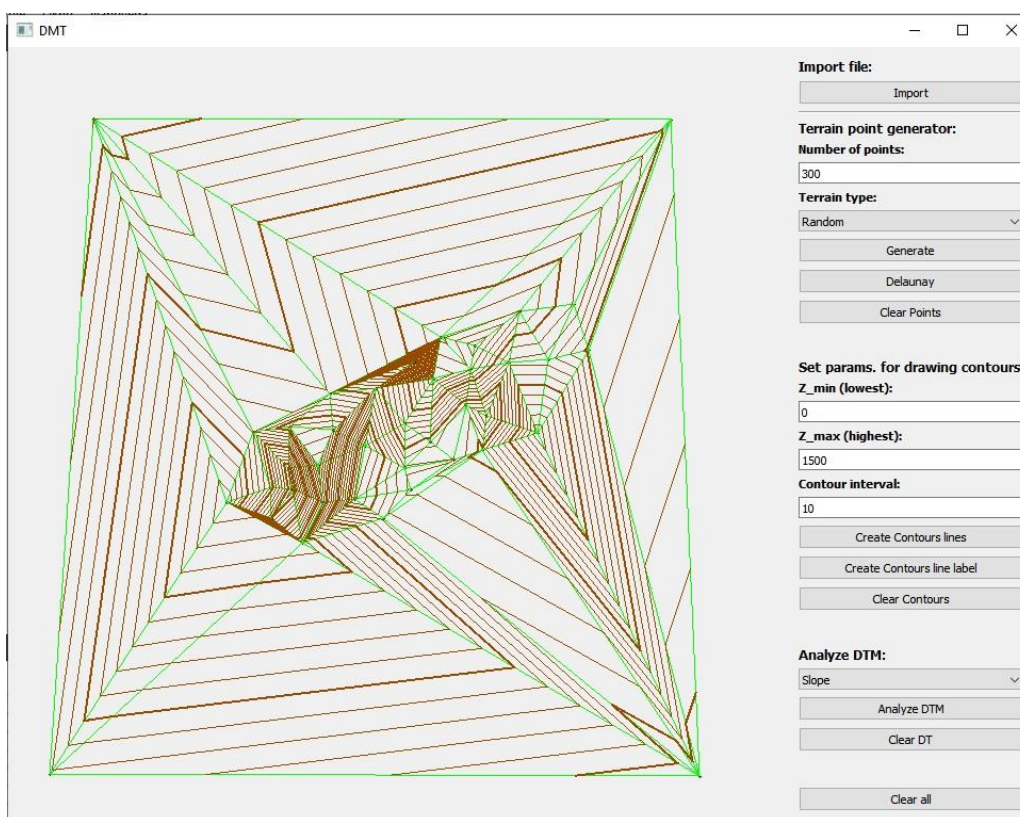
Delaunay triangulace vždy nedává úplně optimální výsledky. Například pro body v gridu, kde výpočet nemá jednoznačné řešení vzhledem ke stejným rozstupům mezi jednotlivými body. Proto není tato triangulace pro takovou množinu vhodná. Vrstevnice působí velmi zvláště a nereprezentují skutečný terén. Simulace bodů v mřížce byla vytvořena pomocí souboru *grid.txt*.

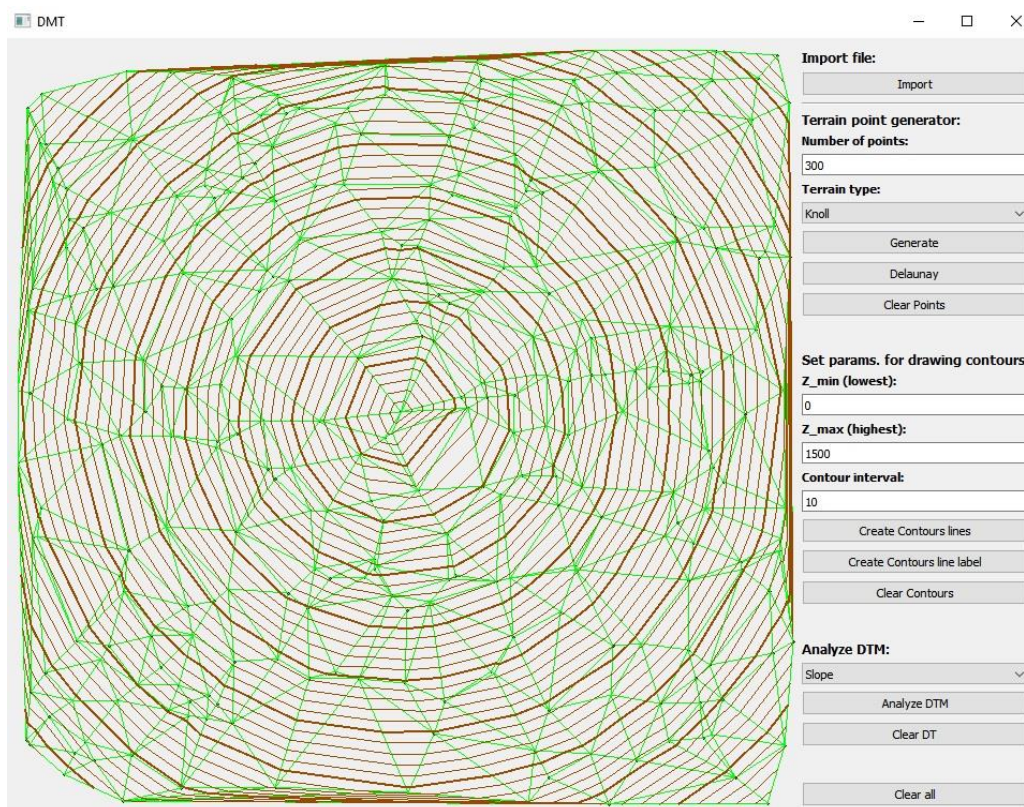
Obrázek 4: Body v mřížce

Dalším případem neoptimálních výsledků je, pokud body nemají alespoň přibližně stejnou hustotu rozmístění v rámci jednoho území. Potom vznikají velké a úzké trojúhelníky, ve kterých vygenerované vrstevnice nemusí plně odpovídat realitě. Vrstevnice mohou být příliš do špičky. Bylo by vhodné vrstevnice na přechodech vhodně zaoblit, aby výsledek více odpovídal skutečnému terénu. Dalším zlepšením by mohlo být docíleno přidáním povinných hran. Příklad byl nasimulován pomocí myši.

Například optimální řešení dává aplikace v případě, že je vygenerována kupa. V tomto případě vygenerované vrstevnice působí přirozeně a celkem odpovídají skutečnému terénu.

Obrázek 5: Nevhodná konfigurace bodů

Obrázek 6: Kupa – vrstevnice

8 Závěr

Byla vytvořena aplikace, která umožňuje vygenerovat Delaunay triangulaci a vrstevnice. K vrstevnicím je možné vygenerovat popis, který však není kartograficky korektní. Aplikace dále umožňuje analyzovat terén pomocí sklonu a orientace svahu. Uživatel si může generovat množiny bodů, kde rozložení bodů reprezentují různé terénní tvary (kupa, hřbet, údolí), také je možné vygenerovat body náhodně. Další možností je vstupní množinu bodů nahrát ze souboru *.txt či určit myší.

V Praze 18.12. 2020

Frommeltová

Hnilicová

Seznam obrázků

Obrázek 1: Ukázka aplikace – Importované body, vrstevnice + popis	7
Obrázek 2: Ukázka aplikace – Slope, vygenerované Random body	8
Obrázek 3: Ukázka aplikace – Aspect, body určeny myší	9
Obrázek 4: Body v mřížce	13
Obrázek 5: Nevhodná konfigurace bodů	14
Obrázek 6: Kupa – vrstevnice	14